

Portfolio v předškolním vzdělávání

OBSAH

1. Význam portfolia dítěte v předškolním vzdělávání
2. Funkce portfolia
3. Druhy portfolií používané v Mateřské škole Velké Hostěrádky
  - 3.1 Sběrné portfolio
  - 3.2 Diagnostické portfolio
4. Portfolio dítěte na konci docházky do MŠ

1. Význam portfolia dítěte v předškolním vzdělávání

Portfolio dítěte v mateřské škole definujeme jako uspořádaný soubor prací dítěte shromážděný za určitá období. Je to důležitý nástroj sloužící ke sledování, podpoře a individuálnímu rozvoji dítěte. Pomáhá zaměřit se na individualizaci vzdělávání, vychází z individuálních potřeb, možností a schopností každého dítěte, jež následně dále rozvíjí v souladu s Rámcovým vzdělávacím programem pro předškolní vzdělávání. Neobsahuje všechny práce dětí, ale jejich užší výběr, o němž rozhodují učitelé i děti, popřípadě rodiče. Je doplňováno o další materiály, které vycházejí z diagnostické činnosti učitele a sledují pokrok dítěte (záznamy učitele z rozhovorů s dětmi, pozorování, dotazníky pro rodiče, sebehodnocení dítěte, poznámky od rodičů atd.) Jsou v něm obsaženy všechny materiály, které mohou být přístupné učitelkám, dětem a rodičům na podporu rozvoje dítěte. Jeho součástí nejsou důvěrné informace.

Pro kvalitní rozvoj osobnosti každého dítěte je tedy nezbytná úzká spolupráce předškolního vzdělávání s rodinnou výchovou.

2. Funkce portfolia

Funkce informační: poskytuje informace o vývoji dítěte rodičům, učitelům a samotným dětem – informace jsou poskytovány na vyžádání kdykoliv, pravidelně při plánovaných konzultacích s rodiči

Funkce motivační: motivuje děti k lepším výsledkům práce, k dokončení řady činností, k tvorbě vlastních výtvorů, které chtějí v portfoliu prezentovat – portfolio je dětem kdykoliv k dispozici, slouží také jako výukový materiál pro rozvoj dítěte.

Funkce komunikační: stává se prostředníkem navození a rozvoje komunikace mezi učitelem a dětmi, mezi dětmi vzájemně a mezi dětmi a rodiči, popřípadě dalšími odborníky – portfolio je možné využívat i při dalších činnostech, například logopedii.

Funkce diagnostická: získané informace o vývoji dítěte slouží pedagogům jako východisko pro stanovení vhodných cílů podporujících rozvoj dítěte a volbu odpovídajících vhodných metod a forem práce – portfolio je podkladem pro pedagogickou diagnostiku dítěte v rámci MŠ.

3. Druhy portfolií používané v Mateřské škole Velké Hostěradky

V naší mateřské škole využíváme tato portfolia - **sběrné a diagnostické**.

3.1 Sběrné portfolio – má podobu papírových boxů, přičemž každé dítě má svůj papírový šanon označen značkou. Děti místo slova šanon nebo sběrné portfolio používají výraz „**krabička**“. Do sběrných portfolií si ukládají zpravidla výkresy a výrobky, které vznikly během ranních her nebo odpoledních činností, ale také například různé materiály, které děti našly při vycházce v přírodě a zaujaly je natolik, že si je chtěly ponechat, oblíbené básničky, písničky atd. Do sběrných portfolií si děti rovněž ukládají některou papírovou dokumentaci, na nichž si s pedagogem procvičují běžnou grafomotoriku, práci s prostorem apod. Své materiály ze sběrných portfolií si děti mohou odnést domů, zpravidla jednou za týden v pátek. Rodiče se mohou spontánně zapojit do spoluvytváření portfolia, do komunikace nad výsledky práce, zážitcích z akcí apod.

3.2. Diagnostické portfolio – diagnostické portfolio zakládáme každému dítěti po jeho nástupu do MŠ. Cílem diagnostického portfolia je získat shromážděnou dokumentací komplexní informace o výsledcích dítěte, jeho procesu učení a pokrocích a zprostředkovat je všem účastníkům edukačního procesu. Portfolio se tak ve spojení s výsledky dalších diagnostických metod a nástrojů stává zdrojem dat pro volbu výchovných a vzdělávacích strategií podporujících vývoj dítěte. Jde o sledování komplexního rozvoje dítěte v oblasti duševního, sociálního, duchovního rozvoje, somatického růstu a zrání a seberozvoje.

Do diagnostického portfolia zakládáme následující materiály:

- **diagnostický list** - základní vstupní informace o dítěti
- **záznamový arch** pro sledování a hodnocení rozvoje a učení dítěte v předškolním vzdělávání
- **veškeré výtvarné, pracovní výtvary, pracovní listy dětí / které si chtějí uchovat /**, jsou vždy označeny jménem dítěte a datem pořízení / které si děti sami uloží do portfolia /
- **list předškoláka** - / pracovní listy sledující školní zralost , záznamy vývoje grafomotoriky , kresba, kresba postavy , artefakty z výtvarných a pracovních činností důležité pro hodnocení vývoje dítěte , dokumentaci jiných odborníků, jež zaznamenávají vývoj předškolního dítěte (psycholog, speciální pedagog - například výsledky vyšetření z PPP, foniatr, logoped, pediatr apod.)

Dále součástí portfolia mohou být další materiály:

- záznamy z pozorování dítěte, záznamy rozhovorů s dítětem, záznamy informací z rozhovorů s rodiči, dokumenty k projektům, jichž se škola i dítě účastní, ocenění a diplomy (například plavecký výcvik,

pomoc kamarádovi apod.) důležité materiály, jež dítě získalo mimo MŠ (v zájmových kroužcích, soutěžích atd.) materiály podporující emoční oblast dítěte (vlastní materiály dítěte)

Bližší specifikace některých uvedených materiálů:

Diagnostický list – vyplňuje učitelka s rodičem na začátku školního roku, ve kterém je dítě přijato do MŠ nebo vyplní samy rodiče. Jedná se o vstupní důležité informace o dítěti, které jsou v případě potřeby aktualizovány. Informace o dítěti jsou důvěrné a pedagogické pracovnice zachovávají diskrétnost vůči dítěti a jeho rodině.

Záznamový arch pro sledování a hodnocení rozvoje a učení dítěte – do archu zaznamenáváme vývoj dítěte od jeho nástupu do MŠ až do ukončení předškolní docházky před vstupem do základního vzdělávání. Arch je rovněž opatřen iniciály dítěte. Je rozčleněn do deseti oblastí, které korespondují s RVP PV.

Kresba – sledování a zaznamenávání kresby má ve vývoji dítěte v předškolním věku důležitý význam. Do kresby se promítá řada dovedností a schopností dítěte – motorika, grafomotorika, vnímání plochy a prostoru, vizuomotorická koordinace, zrakové vnímání, úroveň myšlení, pozornost, paměť, řeč. Učitelky nejen vidí v kresbě dětí pokroky (například správný úchop tužky, zmíněné využití plochy, grafomotorickou úroveň apod.), ale rozhovorem s dítětem o jeho kresbě získáváme informace o myšlenkových pochodech dítěte, o tom, co ho trápí, co mu dělá radost, v některých případech může kresba odhalit i závažné trauma dítěte. Kromě uvedených oblastí má dětská kresba velký význam pro později osvojované dovednosti psaní.

Specifickým diagnostickým prostředkem ke stanovení vývojové fáze dítěte je kresba postavy.

Dokumentace jiných odborníků – zde zakládáme především výsledky vyšetření z pedagogicko-psychologické poradny nebo ze speciálně-pedagogického centra, na jejichž základě vypracováváme individuální vzdělávací plán pro konkrétní dítě. Pokud je dítě v péči i jiných odborníků (foniatrů, logopedů, pediatrů apod.) a rodiče doloží škole výsledky vyšetření nebo doporučení, založíme je rovněž do složky a na základě konzultací s rodiči s dítětem dále pracují na jeho vývoji.

Záznamy z pozorování dítěte – vycházíme především z pozorování při spontánní hře dítěte, které nabízí velké množství informací o momentálním stupni jeho vývoje. Během hry sledujeme: rozumovou vyspělost dítěte, jeho sociální zralost, povahové rysy, motorické dovednosti, kreativitu, fantazii, míru soustředění, komunikaci a řešení konfliktů s vrstevníky, kde se zároveň promítá úroveň řečového projevu, citové vztahy, dodržování pravidel, schopnost rozhodnout se pro určité řešení, uvědomění si vlastních chyb a poučení, které z nich dítě dokáže vytěžit, schopnost dokončit činnost. Hra odhalí také aktivitu každého konkrétního dítěte – zda se dítě spíše podvoluje ostatním nebo samo přebírá aktivitu. Ve hře se objevuje chápání dítěte o okolním světě, dítě napodobuje chování rodičů.

Během **spontánní hry** lze tedy diagnostikovat mnoho složek vývoje dítěte. Tyto cenné informace jsou důležité i pro posuzování připravenosti dítěte na vstup do základní školy.

Materiály podporující emoční oblast dítěte (vlastní materiály dítěte) – děti si do svých portfolií mohou zakládat tzv. vlastní materiály, například fotografie své rodiny, svých kamarádů, zvířecích mazlíčků,

oblíbené obrázky, obrázek nebo drobný dárek od kamaráda, oblíbenou pohádku, básničku a podobné materiály, jež mají pro dítě nějaký význam. Tyto materiály se dospělým mohou zdát nevýznamné pro hodnocení vývoje dítěte, avšak jsou-li v portfoliu, podporují vztah dítěte „ke své knížce“ (portfoliu) a intenzivněji vnímají důležitost svého portfolia a učí se chápat jeho účel.

Poznámka

Všechny materiály (výkresy, záznamy z pozorování, diagnostické zápisy, pracovní listy, záznamy z rozhovorů a další) v diagnostickém portfoliu jsou opatřeny daty vzniku nebo záznamu, případně popisem každého jednotlivého materiálu (obrázek, pracovní list, výrobek.) Tak mohou učitelky i rodiče lépe sledovat vývoj dítěte.

Práce s diagnostickým portfoliem

Učitelky a děti

Na začátku školního roku vysvětlíme dětem účel portfolia. V dětské řeči nepoužíváme výraz portfolio, ale „knížka“. Vysvětlíme jim, že každé z nich má svou knížku, kam si budou v průběhu roku ukládat své materiály.

Pedagogové průběžně provádějí diagnostiku dítěte, plánují vzdělávací nabídku dle výsledků diagnostické činnosti, vedou rozhovory nad portfolii s dětmi.

Vzhledem k tomu, že diagnostické portfolio obsahuje dokumentaci týkající se výhradně každého jednotlivého dítěte a chceme-li, aby se dítě snažilo dělat pokroky ve svém přirozeném vývoji, pak je na místě, aby vnímalo alespoň do jisté míry, že „knížka“ je jeho majetek, jeho doklad o tom, jak je šikovné a co všechno již zvládne.

Sebehodnocení dítěte – diagnostické portfolio využíváme rovněž k sebehodnocení dětí. Prostřednictvím rozhovorů nad portfoliem si dítě rovněž vybaví znovu své prožitky, které mělo při konkrétních činnostech a na základě svého emocionálního podtextu lépe vnímá okolnosti, které ovlivňovaly jeho výkon a lépe se tak orientuje samo v sobě a lépe pak dokáže zhodnocovat své činnosti, výtvary a další práce.

Učitelky a rodiče

Rodiče jsou seznámeni s vedením portfolií, s jejich funkcí a se způsobem práce s nimi. Portfolia jsou komunikačním prostředkem mezi učitelkami a rodiči nad vývojem dětí. Rodiče na základě komunikace s dítětem mohou kdykoliv do portfolia svého dítěte nahlédnout a vést s dítětem rozhovor o jeho obsahu. Současně se mohou rodiče na tvorbě portfolia podílet. Po domluvě učitelky a rodiče se uskutečňují individuální konzultační schůzky, které jsou realizovány zpravidla 2x do roka, v případě potřeby častěji. Konzultační schůzky se může účastnit i dítě, které se pochlubí svými dovednostmi, jež dokládají jeho portfolia.

Učitelky, děti a rodiče

V naší mateřské škole preferujeme, aby diagnostická portfolia dítěte byla vlastnictvím dětí, ale zároveň společným dílem všech zúčastněných stran – dítěte, učitelky a rodiče. Rodiče při zakládání diagnostických portfolií mohou diskutovat s dětmi o tom, které materiály z domova by si tam děti

chtěly založit – například fotky z rodinné dovolené, z oslavy narozenin dítěte, obrázek, jež dítě doma nakreslilo, fotografie dokumentující růst dítěte apod. Děti, které docházejí do MŠ delší dobu, mohou svá portfolia společně s rodiči průběžně aktualizovat – přidávat si tam nebo vyměňovat různé materiály.

4. Portfolio dítěte na konci docházky do MŠ

S ukončením docházky dítěte do MŠ většinou končí i příběh portfolia. Některé důležité dokumenty archivuje MŠ, ostatní materiály si děti odnáší domů jako památku na svá „Školková léta“. Mateřská škola není kompetentní k tomu, aby portfolia dětí jakýmkoliv způsobem poskytovala základním školám společně s jeho přechodem. Učinit tak mohou pouze rodiče, pokud se na této návaznosti domluví se ZŠ, kam bude dítě nastupovat.

Monika Florová, ředitelka mateřské školy